

TERM-1

SAMPLE PAPER

SOLVED

संस्कृतम्

अवधि: : सार्धैक-होरा

सम्पूर्णाङ्काः : 40

प्रश्नपत्रस्वरूपम्—सैंपल पेपर 1 में दिये गये निर्देशानुसार।

बहुविकल्पात्मकाः प्रश्नाः

40 अङ्काः

अनुप्रयुक्त-व्याकरणम्

1. अधोलिखितेषु वाक्येषु रेखाङ्कितपदानां सन्धिं सन्धिच्छेदं वा उचितं उत्तरं विकल्पेभ्यः चित्वा लिखत—(केवलं प्रश्नचतुष्टयम्) $1 \times 4 = 4$
(निम्नलिखित वाक्यों में रेखांकित पदों के संधि अथवा संधि-विच्छेद करके उचित उत्तर विकल्पों में से चुनकर लिखिए।) (केवल चार प्रश्न)

- (i) कोऽनर्थफलः मानः।
(क) का + अनर्थ फल
(ख) कः + अनर्थफलः
(ग) काः + अनर्थ फल
(घ) के + अनर्थफलम्
- (ii) व्याघ्रमाही काचिदियमिति मत्वा
व्याघ्रोभयाकुलचित्तो नष्टः।
(क) काचित् + इयमिति
(ख) काचिदि + यमिति
(ग) काचिद् + इयमिति
(घ) कश्चित् + इयमिति
- (iii) सूर्यचन्द्रयोः को वा भवतोर्वंशस्य कर्ता
(क) भवत + वंशस्य
(ख) भवतो + वंशस्य
(ग) भवतः + वंशस्य
(घ) भवतो + वंशस्य

- (iv) सा पितृगृहम् गच्छति।
(क) पितुः + गृहम् (ख) पितु + गृह
(ग) पितुः + गृह (घ) पितोः + गृहम्
- (v) सर्वथा जागरूकः + अहम् छात्राणां कृते आदर्शः एव।
(क) जागरूकोः (ख) जागरूकोहम्
(ग) जागरूकोऽहम् (घ) जागरूकोहम्

2. अधोलिखितेषु वाक्येषु रेखाङ्कितपदानां समासं विग्रहं वा प्रदत्तविकल्पेभ्यः चित्वा लिखत—(केवलं प्रश्नचतुष्टयम्) $1 \times 4 = 4$
(निम्नलिखित वाक्यों में रेखांकित पदों का समास अथवा विग्रह दिए गए विकल्पों में से चुनकर लिखिए।) (केवल चार प्रश्न)

- (i) सः राजपुत्रः अस्ति।
(क) राजापुत्रः (ख) राज्ञः पुत्रः
(ग) राजा एवं पुत्रः (घ) राज्ञाम् पुत्रः
- (ii) सः गृहं गृहं प्रति गच्छति।
(क) प्रतिगृहे (ख) प्रतिगृहं
(ग) प्रतिगृहस्य (घ) गृहे गृहे प्रति
- (iii) दैवेन रक्षति न विभ्यति।
(क) दैवरक्षितः (ख) दैवेरक्षितः
(ग) देवरक्षितः (घ) देवं रक्षितः

(iv) कैलाशे उमाशंकरौ तिष्ठतः।

(क) उमा च शंकरः च

(ख) उमा शंकर च

(ग) उमौ च शंकरः च

(घ) उमौ शंकरौ

(v) रामः च लक्ष्मणः च सीता च वनम् अगच्छन्।

(क) रामलक्ष्मणसीता

(ख) रामलक्ष्मणसीताः

(ग) रामसीतेलक्ष्मण

(घ) रामसीतालक्ष्मणौ

3. अधोलिखितेषु वाक्येषु रेखाङ्कितपदानां प्रकृति-प्रत्ययौ संयोज्य विभज्य वा उचितम् उत्तरं विकल्पेभ्यः चित्वा लिखत— (केवलं प्रश्नचतुष्टयम्)

$$1 \times 4 = 4$$

(निम्नलिखित वाक्यों में रेखांकित पदों के प्रकृति-प्रत्ययों को जोड़कर अथवा अलग करके उचित उत्तर विकल्पों में से चुनकर लिखिए।) (केवल चार प्रश्न)

(i) धनवान् सुखेन वसति।

(क) धन + वतुप् (ख) धन + मतुप्

(ग) धन + मतुप् (घ) धनः + वतुप्

(ii) एषा स्त्री कृपण + टाप् अस्ति।

(क) कृपणा (ख) कृपणः

(ग) कृपणी (घ) कृपणाः

(iii) दीयमानं धनं निधान + तल् याति।

(क) निधानम् (ख) निधानतां

(ग) निधामः (घ) निधनतां

(iv) एषा मम पुत्र + डीप् विद्यालयं गच्छति।

(क) पुत्रणी (ख) पुत्रः

(ग) पुत्री (घ) पुरी

(iv) सूर्यस्य उष्णत्वं दहति।

(क) उष्ण + त्व (ख) उष्ण + क्त

(ग) उष्ण + ता (घ) उष्ण + तल्

4. अधोलिखितानां वाक्यानां वाच्य परिवर्तनं कृत्वा उचितम् उत्तरं विकल्पेभ्यः चित्वा लिखत। (केवलं प्रश्नत्रयम्)

$$1 \times 3 = 3$$

(निम्नलिखित वाक्यों का वाच्य परिवर्तन करके विकल्पों में से चुनकर लिखिए।) (केवल तीन प्रश्न)

(i) लता कार्यं करोति।

(क) लते कार्यं करोति।

(ख) लता करोति।

(ग) लतया कार्यं क्रियते।

(घ) लतां कार्यं क्रियते।

(ii) गायिका कवितां गायति।

(क) गायिके गायति।

(ख) गायिका गायति।

(ग) गायिकया कविता गीयते।

(घ) कविता गायिकां गीयते।

(iii) नरैः अलसं क्रियते।

(क) नरौ कुर्वन्ति।

(ख) नराः अलसं कुर्वन्ति।

(ग) नरौ अलसं करोति।

(घ) नराय आलस्यं क्रियते।

(iv) वयं पत्राणि लिखामः।

(क) तौ पत्रं लिखतः।

(ख) अहं लिखति।

(ग) अस्माभिः पत्राणि लिख्यन्ते।

(घ) वयं पत्रं लिख्यते।

5. अधोलिखितं दिनचर्यायां रिक्त स्थानानि कालबोधक शब्दैः विकल्पेभ्यः चित्वा लिखत। (केवलं प्रश्न चतुष्टयम्)

$$1 \times 4 = 4$$

(कालबोधक शब्दों से निम्नलिखित दिनचर्या को उचित विकल्पों में से चुनकर लिखो।) (केवल चार प्रश्न)

(i) सीता प्रातः 6:00—वादने उत्तिष्ठति।

(क) षट् (ख) षटा

(ग) षडौ (घ) पादोनषट्

(ii) 7:15—वादने सा विद्यालयं गच्छति।

(क) सप्त (ख) सपाद सप्त

(ग) पादोन सप्त (घ) सार्ध सप्त

(iii) गृहमागत्य 3:30—वादने भोजनं करोति।

(क) सार्धत्रि (ख) त्रिक

(ग) पादोन त्रिक (घ) सार्ध त्रिक्

(iv) दूरदर्शनम् दृष्ट्वा 4:45—वादने सा स्वपिति।

(क) पञ्च (ख) सपाद पञ्च

(ग) पादोन पञ्च (घ) सार्ध पञ्च

(v) तौ हट्टं 6:00 वादने गच्छतः।

(क) षटा (ख) षट्

(ग) षडे (घ) सपाद षट्

6. अधोलिखितवाक्येषु रिक्त स्थानानि उचितैः अव्ययपदैः पूरयत। (केवलं प्रश्नत्रयम्)

$$1 \times 3 = 3$$

(दिए गए उचित अव्यय पदों से वाक्यों में रिक्तस्थानों की पूर्ति कीजिए।) (केवल तीन प्रश्न)

(i) प्रियंवदा, लता गौरवर्णा अस्ति।

(क) तु (ख) अत्र

(ग) तत्र (घ) यत्र

- (ii) अनुरागस्य अनुजा रोदिति ?
 (क) सहसा (ख) किमर्थम्
 (ग) विना (घ) किम्
- (iii) अरण्ये सिंहः भ्रमति ।
 (क) विना (ख) वृथा
 (ग) इतस्ततः (घ) शनैः
- (iv) परिश्रमं सफलता न भवति ।
 (क) अत्र (ख) विना
 (ग) तु (घ) एव

7. अधोलिखितवाक्येषु रेखाङ्कितपदम् अशुद्धम् अस्ति, शुद्धं पदं विकल्पेभ्यः चित्वा लिखत—
 (केवलं प्रश्नत्रयम्) $1 \times 3 = 3$
 (निम्नलिखित वाक्यों में रेखांकित पद अशुद्ध हैं, शुद्ध

पद को विकल्पों में से चुनकर लिखिए।) (केवल तीन प्रश्न)

- (i) भवत्यौ किम् कुर्वन्ति ?
 (क) कुरुत (ख) कुरुतः
 (ग) करोषि (घ) कुर्वन्ति
- (ii) त्वम् गुरुजनं नमन्ति ।
 (क) नमत (ख) नमसि
 (ग) नमामिः (घ) नमथ
- (iii) अहं सत्यं कथयति ।
 (क) बाल (ख) बालः
 (ग) बालाः (घ) बालम्
- (iv) ते श्वः गृहम् अगच्छन् ।
 (क) गमिष्यन्ति (ख) गच्छन्ति
 (ग) गच्छन्तु (घ) अगच्छत्

पठित-अवबोधनम्

8. रेखाङ्कितपदानि आधृत्य प्रश्न निर्माणं विकल्पेभ्यः चित्वा लिखत। (केवलं प्रश्नपञ्चकम्)

$$1 \times 5 = 5$$

(रेखांकित पदों के आधार पर प्रश्न निर्माण विकल्पों में से चुनकर लिखिए।) (केवल पाँच प्रश्न)

- (i) मानवाय जीवनं कामये ।
 (क) कस्मै (ख) कस्यै
 (ग) किम् (घ) किमर्थम्
- (ii) प्रकृत्याः सन्निधौ वास्तविकं सुखं विद्यते ।
 (क) किम् (ख) कस्याः
 (ग) कस्य (घ) कस्मिन्
- (iii) पुरा त्वया मह्यम् व्याघ्रत्रयं दत्तम् ।
 (क) कस्मै (ख) केषु
 (ग) किम् (घ) कस्यै
- (iv) उपाध्यायदूतः अस्मान् त्वरयति ।
 (क) कया (ख) कम्
 (ग) कान् (घ) केन
- (v) गहन कानने सा व्याघ्रं पश्यति ।
 (क) किम् (ख) कुत्र
 (ग) कस्मै (घ) कस्मिन्
- (vi) तयोः एकः वृषभः आसीत् ।
 (क) कयोः (ख) कस्य
 (ग) का (घ) कः

9. अधोलिखितवाक्येषु रेखाङ्कितपदानां प्रसङ्गानुकूलम् उचितार्थं चित्वा लिखत— (केवलं प्रश्नचतुष्टयम्) $1 \times 4 = 4$

(निम्नलिखित वाक्यों में रेखांकित शब्दों के प्रसङ्गानुकूल उचित अर्थ चुनकर लिखिए।) (केवल चार प्रश्न)

- (i) तनूः पेषयद् सदा वक्रम् भ्रमति ।
 (क) शरीराणि (ख) पुत्रः
 (ग) जीवः (घ) अङ्गानि
- (ii) सा पुत्रौ चपेटया प्रहृत्य जगाद ।
 (क) अवदत् (ख) उक्तवती
 (ग) जहाति (घ) कथयति
- (iii) सरसिरुहनाभस्य इयं श्लाघ्या कथा ।
 (क) अश्राव्या (ख) प्रशंसनीया
 (ग) अरमणीया (घ) सुन्दरी
- (iv) सुरभेः नेत्राभ्याम् अश्रूणि आविरासन् ।
 (क) अगतानि (ख) विराजते
 (ग) शुष्काणि (घ) पतितानि
- (v) भ्रातरौ आवां सोदर्यौ ।
 (क) रमणीयौ (ख) सहोदरौ
 (ग) सुन्दरौ (घ) चतुरौ

10. प्रदत्तेभ्यः विकल्पेभ्य उचितम् उत्तरं चित्वा लिखत—(केवलं प्रश्नषट्कम्) $1 \times 6 = 6$

(दिए गए विकल्पों में से उचित उत्तर चुनकर लिखिए।) (केवल छः प्रश्न)

- (i) कृषकः क्षेत्रकर्षणं कुर्वन् आसीत् 'आसीत्' इति क्रियापदस्य कर्तृपदं किम् ?
 (क) सायं (ख) कृषकः
 (ग) दूरे (घ) क्षेत्रकर्षणं

- (ii) निर्धनः 'जनः' पदयोः विशेष्य पदं किम्?
 (क) निर्धनः (ख) जनः
 (ग) निर्धनजनः (घ) जन
- (iii) 'असफल' इत्यस्य विलोमपदं गद्यांशे किम् प्रयुक्तम्?
 (क) पीडितः (ख) सफलः
 (ग) विहाय (घ) सफलता
- (iv) कज्जलमलिनं धूमं मुञ्चति शतशकटीयानम् इत्यत्र किं विशेषणपदम्?
 (क) कज्जलमलिनं (ख) धूमं
 (ग) शतशकटीयानम् (घ) मुञ्चति
- (v) ध्वनिः इत्यस्मिन्नर्थे कः शब्दः अत्र प्रयुक्तः?
 (क) कलरवः (ख) पुरम्
 (ग) धृतः (घ) धूम्रम्
- (vi) 'अश्वाः' इति पदस्य पर्यायपदं किमस्ति?
 (क) हयाः (ख) नागाः
 (ग) बोधिताः (घ) नगः
- (vii) 'कथं त्वं योग्यः वनराजपदाय' अत्र त्वम् इति पदं कस्मै प्रयुक्तम्?
 (क) मयूराय (ख) वानराय
 (ग) काकाय (घ) अश्वाय
- (viii) सर्वदा सर्वकार्येषु बुद्धिर्बलवती विशेष्यपदं किमस्ति?
 (क) बुद्धिः (ख) बलवती
 (ग) सर्वदा (घ) कार्येषु
- (ix) 'अवमानिता' इत्यस्य विलोमपदं किम् अस्ति?
 (क) सम्मानिता (ख) प्रकृतिस्था
 (ग) कुपिता (घ) पुरस्कृता

SOLUTION

SAMPLE PAPER-5

बहुविकल्पात्मकाः प्रश्नाः

अनुप्रयुक्त-व्याकरणम्

- (i) (ख) कः + अनर्थफलः
 (ii) (क) काचित् + इयमिति
 (iii) (ग) भवतः + वंशस्य
 (iv) (क) पितुः + गृहम्
 (v) (ग) जागरूकोऽहम्।
- (i) (ख) राज्ञः पुत्रः
 (ii) (ख) प्रतिगृहं
 (iii) (क) दैवरक्षितः
 (iv) (क) उमा च शंकरः च
 (v) (ख) रामलक्ष्मणसीताः।
- (i) (ग) धन + मतुप्।
 (ii) (क) कृपणा।
 (iii) (ख) निधानतां।
 (iv) (ग) पुत्री।
 (v) (क) उष्ण + त्व।
- (i) (ग) लतया कार्यं क्रियते।
 (ii) (ग) गायिकया कविता गीयते।
 (iii) (ख) नराः अलसं कुर्वन्ति।
 (iv) (ग) अस्माभिः पत्राणि लिख्यन्ते।

- (i) (क) षड् (ii) (ख) सपाद सप्त
 (iii) (क) सार्धत्रि (iv) (ग) पादोन पञ्च
 (v) (ख) षड्।
- (i) (क) तु (ii) (ख) किमर्थम्
 (iii) (ग) इतस्ततः (iv) (ख) विना
- (i) (ख) कुरुतः (ii) (ख) नमसि
 (iii) (ख) बालः (iv) (क) गमिष्यन्ति।

पठित-अवबोधनम्

- (i) (क) कस्मै (ii) (ख) कस्याः
 (iii) (क) कस्मै (iv) (ग) कान्
 (v) (ख) कुत्र (vi) (क) कयोः
- (i) (क) शरीराणि (ii) (ख) उक्तवती
 (iii) (ख) प्रशंसनीया (iv) (क) अगतानि
 (v) (ख) सहोदरौ।
- (i) (ख) कृषकः (ii) (ख) जनः
 (iii) (ख) सफलः (iv) (क) कज्जलमलिनं
 (v) (क) कलरवः (vi) (क) हयाः
 (vii) (ख) वानराय (viii) (क) बुद्धिः
 (ix) (क) सम्मानिता।